

BLADET FRA MUNNEN:

Helhetlig vannforvaltning – på vei mot en ny norsk miljøsuksess?

Under vignetten «*Bladet fra munnen*» inviterer redaksjonskomiteen for VANN mennesker med meninger og tilknytning til vann og vannfagene til å presentere aktuelle hjertesaker. Denne gangen er det Helene Gabestad som har ordet. Hun jobber som spesialrådgiver i Viken fylkeskommune, som er en vannregionmyndighet for Innlandet og Viken vannregion. Teksten er skrevet i samarbeid med vannområdeledere/-koordinatorer i vannregionen.

Gjennom implementering av EUs vanddirektiv og vannforskriften er det gjort en storstilt innsats lokalt, regionalt og nasjonalt for å sikre våre etterkommere rene og trygge vannressurser. En ny vannforvaltning er godt etablert, med samarbeid på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer, og bred medvirkning lokalt. Det er utarbeidet ambisiøse, oppdaterte vannforvaltningsplaner for alle landets vannregioner, og i tillegg en egen Oslofjordplan og en nasjonal strategi for restaurering av vassdrag.

Det er viktig at vi gjør det som skal til for å sikre oss selv og våre etterkommere et godt vannmiljø. For Norge handler det også om å innfri EØS-forpliktelsene i vanddirektivet om å oppnå god miljøtilstand i vann. Det handler også om at Norge skal oppfylle FNs bærekraftsmål nummer 6, som har delmål som handler nettopp om å trygge drikkevannskildene, redusere vannforurensningen, samordne vannforvaltningen, restaurere vassdragene og sikre lokal medvirkning i vannforvaltningen.

I 2021 kom Klima- og miljødepartementet med en presisering av kommunenes oppgaver og ansvar i vannforvaltningen. Departementet presiserer at vannforvaltningen er et permanent, nytt forvaltningssystem, og at departementet bidrar for å sette kommunene best mulig i stand til å løse disse oppgavene med årlige midler som bidrag til drift og administrasjon i vannområdene. En stillingsressurs som vannområdeleder/-koordinator skal være en felles ressurs og kompetanse for kommunene i vannområdet, bistå kommunene med deres ansvar og oppgaver i vannforvaltningen, og bidra til bred medvirkning og god informasjon.

En forskningsrapport fra By- og regionforskningsinstituttet NIBR ved OsloMet (2021) peker på at vannforvaltningen har gått seg til fra 2016-2021, og satt seg som organisering og samarbeidspraksis. Dette har resultert i større bevissthet, bedre deltakelse, og økt samordning. Roller og forventninger til kommuner og sektormyndigheter er tydeliggjort. En større

andel myndigheter rapporterer om endringer i egen virksomhet: målstruktur, saksbehandlingsrutiner og prioritering av tiltak for å nå vannmiljømålene. Organiseringen i vannområder med vannområdeledere/-koordinatorer trekkes fram som mest positivt i rapporten. Dette er avgjørende for lokal forankring, og samarbeid om vannmiljøtiltak på tvers av kommunegrensene.

Det er derfor ikke overraskende at OECD i sin vurdering av Norges miljøprestasjoner (april 2022), framhever at vannforvaltningen i Norge har en god struktur med samordning på tvers av myndigheter og nivåer, bred medvirkning og sterk lokal forankring. Dette kan være et forbilde for annen forvaltning av økosystemer og arealer. OECD påpeker også at selv om Norge har gjort fremskritt i å få på plass en helhetlig og samordnet vannforvaltning, gjenstår det fremdeles arbeid for å oppfylle forpliktelsene under vanddirektivet.

Oppdaterte regionale vannforvaltningsplaner for 2022-2027 ble godkjent av regjeringen 31. oktober 2022. Vannforvaltningsarbeidet går nå inn i en tiltaksfase der de foreslåtte tiltakene skal følges opp og gjennomføres. Totalt sett er det 30 % av vannet vårt som ikke oppfyller miljømålene etter vannforskriften. De regionale vannforvaltningsplanene har ambisjon om at 85 % av vannet skal nå miljømålene i 2027, og 97 % skal nå miljømålene i 2033. Disse høye ambisjonene vil ikke være mulig å imøtekomme med mindre dagens budsjettammer og innsats økes.

I de vannområdene som har jobbet lengst, ser vi bedring i miljøtilstanden i flere vannforekomster. Det viser at det langsiktige arbeidet som er lagt ned nytter. Dersom innsatsen ikke opprettholdes, vil bedringen svekkes eller avta, og den positive utviklingen vil mest sannsynlig reverseres. Det er derfor avgjørende å opprettholde og helst øke innsatsen for å bedre tilstanden i vannforekomstene.

Det er nå, når vannforvaltningsplanene skal omsettes til resultater i hele landet, at organiseringen av vannforvaltningen er enda viktigere enn i planarbeidet. Særlig gjelder dette kommunene, som har ansvar for blant annet drikkevann og avløp, overvann, landbruk, areal-

forvaltning og forurensning. Kommunene vil ha stort behov for at vannområdeledere/-koordinatorene med sin kompetanse bistår dem i arbeidet med å gjennomføre miljøtiltakene.

Hvis vi skal nå de høye ambisjonene for vannmiljøet i Norge er det svært viktig å opprettholde bevilgningene gjennom statsbudsjettet til vannforvaltning, miljødata og til tilskuddsordningen for vannmiljøtiltak. For sistnevnte post har det de siste årene vært et stort omfang av søknader, men mange gode søknader har fått avslag grunnet for lavt budsjett. For å sikre god vannforvaltning og økt tiltaksgjennomføring bør budsjettpostene økes.

Det er derfor bekymringsfullt at det i forslaget til statsbudsjett for 2023, som ble lagt frem 6. oktober, ligger inne et kutt i vannforvaltningen på over 20 millioner kroner. Vi er nå inne i en planperiode der vi for alvor skal omsette planer til handling, og det er essensielt at ressursene til vannforvaltning opprettholdes. Vi er klare for å gjennomføre planene og tiltakene som er planlagt, og det er med stor bekymring vi ser at statsbudsjettet legger opp til å svekke vår gjennomføringsevne til å følge opp.

I planperiodene 2009-2015 og 2016-2021 har vi lagt et viktig grunnlag for videre arbeid, og regjeringen har med godkjenningen av oppdaterte vannforvaltningsplaner lansert økte ambisjoner for vannet vårt. I tillegg gir Oslofjordplanen et viktig grunnlag for økt tiltaksgjennomføring for bedre vannmiljø. En reduksjon i økonomiske bevilgninger til vannforvaltningen samsvarer dårlig med dette og vil redusere mulighetene til å nå de fastsatte målene.

Med både organiseringen og planene på plass er Norges neste store miljø-suksess nå en lavt hengende frukt. Norges kommuner og fylkeskommuner står klare til å gjøre sin del for å nå målene om godt vannmiljø, og vi vet hva som skal til. Men planene oppfylles ikke av seg selv, nå må alle direktorater, departementer og regjering sørge for nødvendig innsats og rammer slik at planene kan gjennomføres, og miljømålene oppfylles.

La oss håpe at det vedtatte statsbudsjettet vil vise en større ambisjon for norsk vannmiljø enn det regjeringen har foreslått!